

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

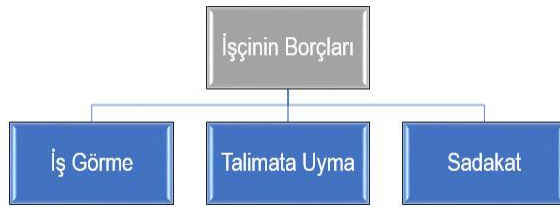
İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

2

1.4857 Sayılı İş Kanunundan Kaynaklı Hak ve Sorumluluklar

1.1. İşçinin Sorumlulukları

İşçinin iş sözleşmesinden doğan bazı yükümlülükleri vardır.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

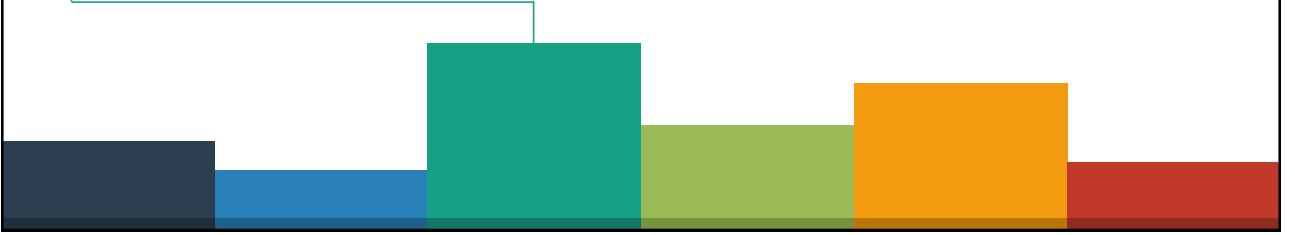
1.4857 Sayılı İş Kanunundan Kaynaklı Hak ve Sorumluluklar

1.1.1. İş Görme Borcu

İki tarafa da borç yükleyen bir sözleşme niteliinde olan iş sözleşmesinin işçiye yüklediği temel borç iş görme borcudur.

İş görme borcunun hükümleri aşağıdaki gibidir:

- İşçinin işi kendisinin yapması
- İşçinin çalışma koşullarına uyması
- İşçinin işi özenle yapması

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

1.4857 Sayılı İş Kanunundan Kaynaklı Hak ve Sorumluluklar

1.1.2. İşverenin Talimatına Uyma Borcu

İşverenin yönetim hakkına dayanarak verdiği işin yapılması ve işyerinin düzeni ile ilgili talimatına, işçi uymak zorundadır. İşverenin talimatı işyerinin ihtiyaçları ve o işin âdetine uygun olarak yapılması ile sınırlıdır.

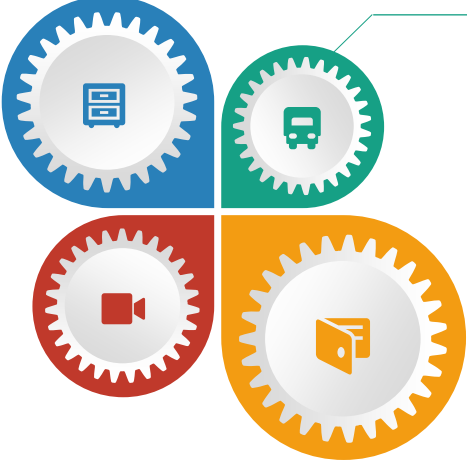
- Giriş Çıkış Kontrolü
- Sigara içme yasağı

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

5

1.4857 Sayılı İş Kanunundan Kaynaklı Hak ve Sorumluluklar

1.1.3. Sadakat Borcu

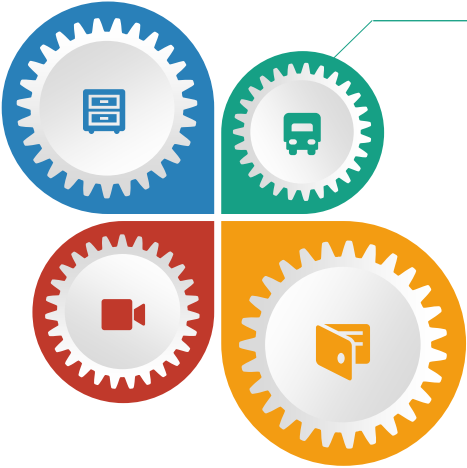
Sadakat borcunun işçinin bazı hareketleri yapması (olumlu=pozitif) ve bazı hareketlerden kaçınması (olumsuz=negatif) olarak belirtilen iki yanı vardır.

Sadakat borcunun olumlu yanı: Hizmetin işverenin yararına uygun biçimde yapılmasıdır. İşverenin şöhret ve itibarının sarsılmaması için işverene zarar verecek tehlikelerin önlenmesi için gerekeni yapacaktır.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

6

1.4857 Sayılı İş Kanunundan Kaynaklı Hak ve Sorumluluklar

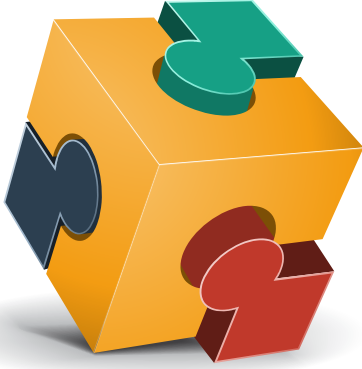

Sadakat borcunun olumsuz yanı: İşçi işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, meslek sırlarını açıklamak, davranışlarda bulunamaz.

- İşverenin itibar ve kredisini düşürücü hareketlerde bulunmak
- İşverene ait parayı işverene vermemek
- Düzenlediği makbuzda tahrifat yapmak
- Rüşvet, normali aşan hediye veya bahşiş almak
- Uyumak

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

1.4857 Sayılı İş Kanunundan Kaynaklı Hak ve Sorumluluklar

1.2. İşçinin Hakları

1.2.1. İşçinin haklı nedenle derhal fesih hakkı

Madde 24 - Süresi belirli olsun veya olmasın işçi, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemezsizin feshedebilir:

- Sağlık sebepleri:
- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:
- Zorlayıcı sebepler:

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

1.4857 Sayılı İş Kanunundan Kaynaklı Hak ve Sorumluluklar

1.2. İşçinin Hakları

1.2.2. Yeni İş Arama İzni

İş sözleşmesi bildirim önellerine uyarak bozulduğu takdirde, bu öneller arasında yeni bir iş bulabilmesi için gerekli olan iş arama izni işçiye verilecektir (m.27). Bu izin süresi iş saatleri içinde olacak ve işveren bundan dolayı herhangi bir ücret kesintisi yapmayacaktır. İş arama izni için verilecek süre, günde **iki saatten az olamaz** ve işçi isterse iş arama izin saatlerini birleştirerek toplu kullanabilir.

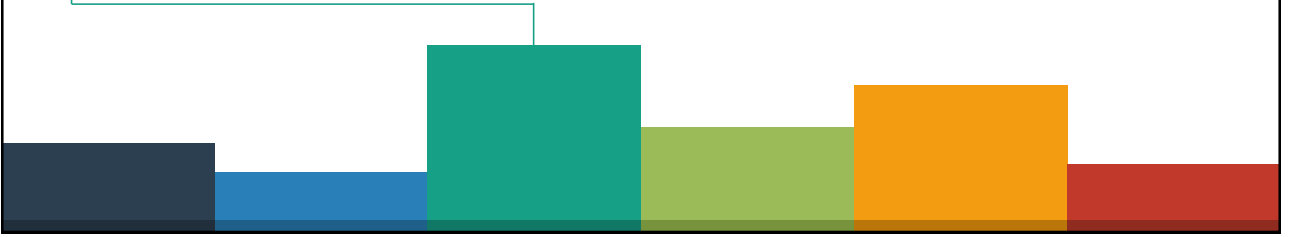

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

1.4857 Sayılı İş Kanunundan Kaynaklı Hak ve Sorumluluklar

1.2.3. Talep Hakkı

İşyerinde **yakın, acil ve hayati bir tehlike** ile karşı karşıya kalan işçi, iş sağlığı ve güvenliği kuruluna, kurulun bulunmadığı işyerinde işveren veya vekiline başvurarak durumun tespit edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmesini talep edebilir (4857 sayılı İş Kanunu Madde 83)

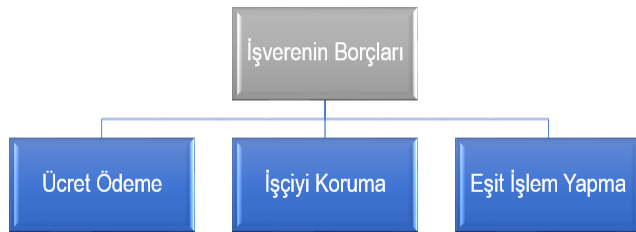

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

1.4857 Sayılı İş Kanunundan Kaynaklı Hak ve Sorumluluklar

1.1. İşverenin Sorumlulukları

İşverenin iş sözleşmesinden doğan bazı yükümlülükleri vardır.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

11

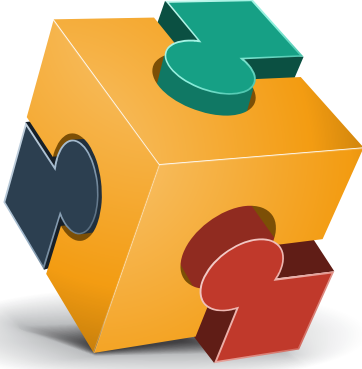
1.4857 Sayılı İş Kanunundan Kaynaklı Hak ve Sorumluluklar

1.3.1. Ücret Ödeme Borcu

Ücret ödeme borcu, işçinin iş görme borcu karşısında yer alan ve işverenin iş sözleşmesinden doğan başlıca borcudur. İş Kanunu'na göre **ücret** "bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutardır.

1.3.2. İşçiyi Koruma Borcu

İşverenin işçiyi koruma özellikle iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili önlemleri alma borcunu düzenleyen kanun ve tüzük hükümleri emredici hukuk kuralları niteliğindedir. İşverenler işyerlerinde meydana gelen **iş kazalarını** ve tespit edilecek meslek hastalığını **en geç üç** iş günü içinde www.sgk.gov.tr üzerinden bildirmek zorundadır.

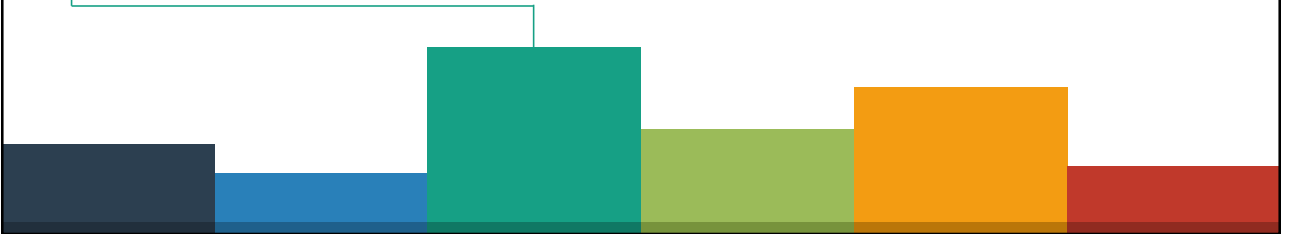
İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

12

1.4857 Sayılı İş Kanunundan Kaynaklı Hak ve Sorumluluklar

1.3.3. Eşit İşlem Yapma Borcu

İşyerinde çalışan işçilere eşit davranma ve eşit değerdeki işlerde çalışan işçilere eşit çalışma koşulları uygulama hakkaniyet esasına dayandırılan bir borçtur. Farklı yeteneklere sahip olan işçiler arasında özellikle ücretler yönünden, işçilerin nitelikleri göz önünde tutularak ayırım yapılabilir. Eşit işlem yapma borcu öğrenim derecesi, yaş, kıdem, gibi objektif ve çalışkanlık, beceriklilik, kabiliyet, liyakat gibi niteliklerle sınırlandırılmıştır.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

13

1.4857 Sayılı İş Kanunundan Kaynaklı Hak ve Sorumluluklar

1.4. İşverenin Hakları

1.2.1. İşverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı

Madde 25 - Süresi belirli olsun veya olmasın işveren, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemezsizin feshedebilir:

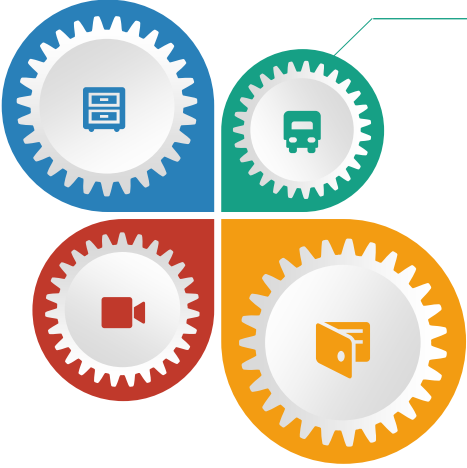
I. Sağlık sebepleri:

İşçinin kendi kastından veya derli toplu olmayan yaşayışından yahut işkiye düşkünlüğünden doğacak bir hastalığa veya sakatlığa uğraması halinde, bu sebeple doğacak devamsızlığın ardı ardına üç iş günü veya bir ayda beş iş gününden fazla sürmesi.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

14

1.4857 Sayılı İş Kanunundan Kaynaklı Hak ve Sorumluluklar

II. Ahlak ve iyiniyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

İşçinin, işveren yahut bunların aile üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak sözler sarfetmesi veya davranışlarda bulunması

III. Zorlayıcı sebepler:

İşçinin gözaltına alınması veya tutuklanması halinde devamsızlığın 17 nci maddedeki süreli fesih bildirim süresini aşması.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

15

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

2.1. İşveren Hak ve Sorumlulukları

İşverenin genel yükümlülüğü

MADDE 4 – (1) İşveren, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup bu çerçevede;

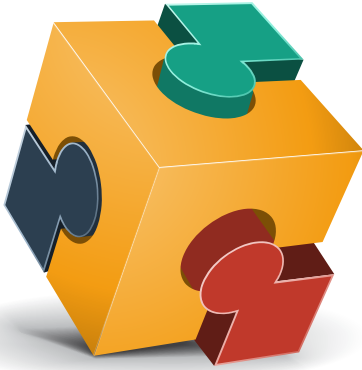
a) Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

16

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

b) İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar.

c) Risk değerlendirmesi yapar veya yaptırır.

ç) Çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne alır.

d) Yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayati ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli tedbirleri alır.

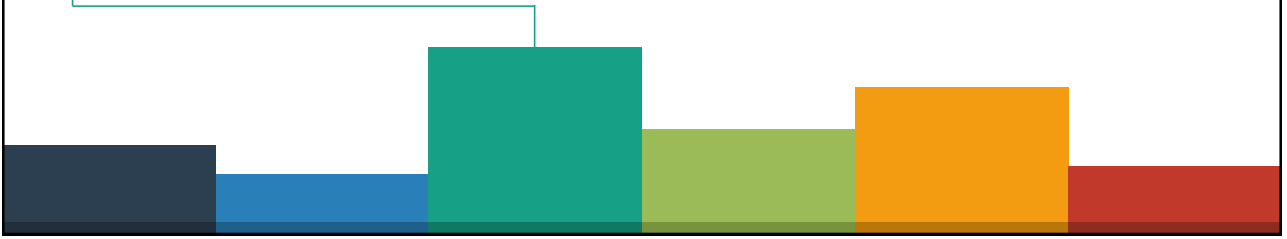
İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

2.1. İşveren Hak ve Sorumlulukları İşverenin genel yükümlülüğü

MADDE 4 – devamı..

- (2) İşyeri dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan hizmet alınması, işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.
- (3) Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yükümlülükleri, işverenin sorumluluklarını etkilemez.
- (4) İşveren, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin maliyetini çalışanlara yansıtamaz.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

2.1. İşveren Hak ve Sorumlulukları İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri

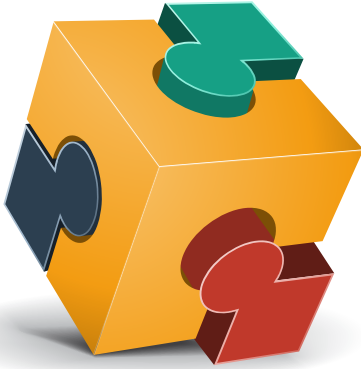
MADDE 6 – (1) Mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden korunulmasına yönelik çalışmaları da kapsayacak, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması için işveren;

Çalışanları arasından **iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi** ve on ve daha fazla çalışanı olan çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde **diğer sağlık personeli** görevlendirir. Çalışanları arasında belirlenen niteliklere sahip personel bulunmaması hâlinde, bu hizmetin tamamını veya bir kısmını ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet olarak yerine getirebilir

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

MADDE 6 –Risk Değerlendirilmesi, Kontrol Ölçüm ve Araştırma

İşveren, iş sağlığı ve güvenliği yönünden risk değerlendirmesi yapmak veya yaptırmakla yükümlüdür. Risk değerlendirmesi yapılırken aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

- Belirli risklerden etkilenecek çalışanların durumu.
- Kullanılacak iş ekipmanı ile kimyasal madde ve müstahzarların seçimi.
- İşyerinin tertip ve düzeni.
- Genç, yaşlı, engelli, gebe veya emziren çalışanlar gibi özel politika gerektiren gruplar ile kadın çalışanların durumu.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

2.1. İşveren Hak ve Sorumlulukları Tahliye

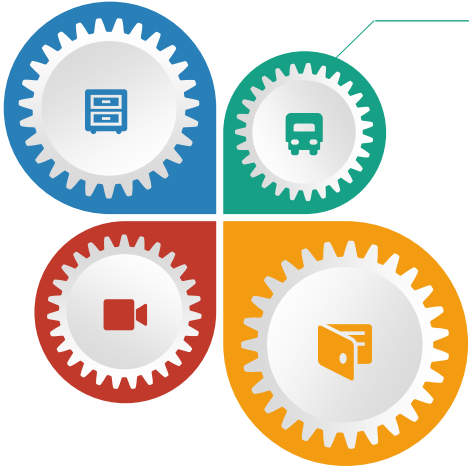
MADDE 12 – Ciddi, yakın ve önlenemeyen tehlikenin meydana gelmesi durumunda **işveren**;

- Çalışanların işi bırakarak derhal çalışma yerlerinden ayrıлып güvenli bir yere gidebilmeleri için, önceden gerekli düzenlemeleri yapar ve çalışanlara gerekli talimatları verir.
- Durumun devam etmesi hâlinde, zorunluluk olmadıkça, gerekli donanıma sahip ve özel olarak görevlendirilenler dışındaki çalışanlardan işlerine devam etmelerini isteyemez.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

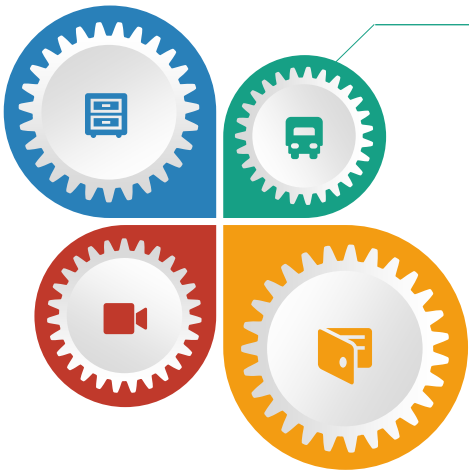
2.1. İşveren Hak ve Sorumlulukları İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Kayıt ve Bildirimi

MADDE 14 – (1) İşveren; Bütün iş kazalarının ve meslek hastalıklarının kaydını tutar, gerekli incelemeleri yaparak bunlar ile ilgili raporları düzenler. Çalışanların işi bırakarak derhal çalışma yerlerinden ayrılıp güvenli bir yere gidebilmeleri için, önceden gerekli düzenlemeleri yapar ve çalışanlara gerekli talimatları verir.

- İşveren, aşağıdaki hallerde belirtilen sürede Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirimde bulunur:

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

a) İş kazalarını kazadan sonraki **üç iş günü** içinde.

b) Sağlık hizmeti sunucuları veya işyeri hekimi tarafından kendisine bildirilen **meslek hastalıklarını**, öğrendiği tarihten itibaren **üç iş günü** içinde.

- Sağlık hizmeti sunucuları kendilerine intikal eden iş kazalarını, yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları ise meslek hastalığı tanısı koydukları vakaları **en geç on gün** içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirir.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

MADDE 14 –Sağlık Gözetimi

İşveren, Çalışanların işyerinde maruz kalacakları sağlık ve güvenlik risklerini dikkate alarak sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlar.

Aşağıdaki hallerde çalışanların sağlık muayenelerinin yapılmasını sağlamak zorundadır:

- 1) İşe girişlerinde.
- 2) İş değişikliğinde.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

MADDE 14 –Sağlık Gözetimi

3) İş kazası, meslek hastalığı veya sağlık nedeniyle tekrarlanan işten uzaklaşmalarından sonra işe dönüşlerinde talep etmeleri hâlinde.

4) İşin devamı süresince, çalışanın ve işin niteliği ile işyerinin tehlike sınıfına göre Bakanlıkça belirlenen düzenli aralıklarla.

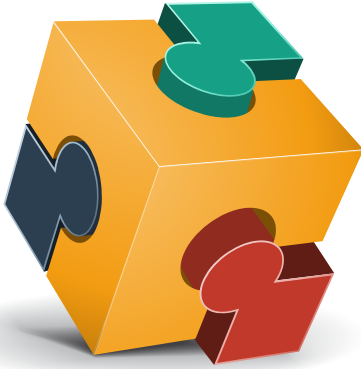
İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

MADDE 14 –Çalışanların bilgilendirilmesi ve eğitimi

İşveren tüm çalışanlarını, iş sağlığı ve güvenliği ile çalışma hayatına dair hak ve sorumlulukları hakkında bilgilendirir

İşveren, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini almasını sağlar. Bu eğitim özellikle; işe başlamadan önce, çalışma yeri veya iş değişikliğinde, iş ekipmanının değişmesi hâlinde veya yeni teknoloji uygulanması hâlinde verilir. (Md. 17)

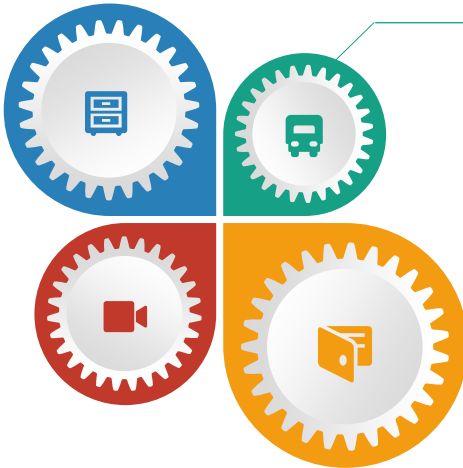
İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

• MADDE 14 – Çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımın sağlanması

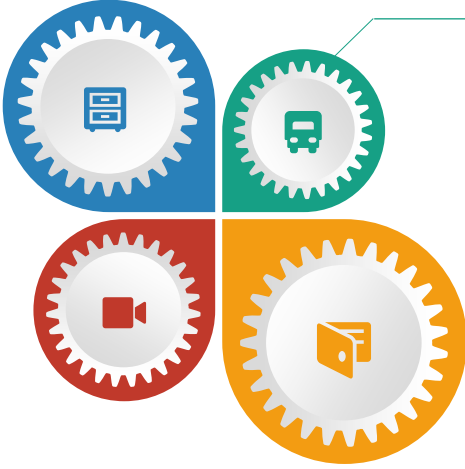
İşveren çalışanların işyerindeki iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerine aktif katılım sağlayacak

- Eğitim
- Görüşlerin alınması
- Katılımlarının sağlanması
- Temsil edilme

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

MADDE 14 – İş Sağlığı güvenliği kurulunun oluşturulması

Elli ve daha fazla çalışanın bulunduğu altı aydan fazla süren işlerin yapıldığı tüm işyerlerinde, iş sağlığı ve güvenliği kurulu oluşturulacak

İşverenin yükümlülükleri:

- Kurul kararlarının uygulanması,
- Aynı çalışma alanındaki diğer işverenlerin bilgilendirilmesi,
- Alt işverenin katılacağı kurulun koordine edilmesi.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

2.1. İşveren Hak ve Sorumlulukları Bağımlılık yapan maddeleri kullanma yasağı

MADDE 28 –

İşyerine, sarhoş veya uyuşturucu madde almış olarak gelmek ve işyerinde alkollü içki veya uyuşturucu madde kullanmak yasaktır.

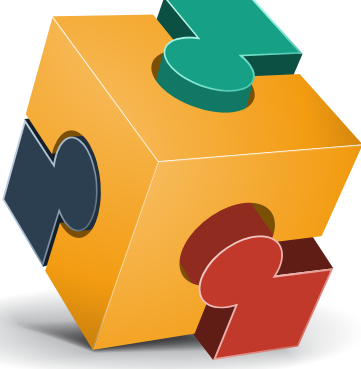
İşveren; işyeri eklentilerinden sayılan kısımlarda, ne gibi hallerde, hangi zamanda ve hangi şartlarla alkollü içki içilebileceğini belirleme yetkisine sahiptir.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

29

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

2.1. İşveren Hak ve Sorumlulukları Güvenlik raporu veya büyük kaza önleme politika belgesi

MADDE 29 –

- İşlemeye başlanmadan önce, büyük endüstriyel kaza oluşabilecek işyerleri için, işyerlerinin büyüklüğüne göre büyük kaza önleme politika belgesi veya güvenlik raporu işveren tarafından hazırlanır.
- Güvenlik raporu hazırlama yükümlülüğü bulunan işveren, hazırladıkları güvenlik raporlarının içerik ve yeterlilikleri Bakanlıkça incelenmesini müteakip işyerlerini işletmeye açabilir.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

30

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

2.1. İşçilerin Hak ve Sorumlulukları Çalışanların genel yükümlülükleri

MADDE 19 – (1) Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları eğitim ve işverenin bu konudaki talimatları doğrultusunda, kendilerinin ve hareketlerinden veya yaptıkları işten etkilenen diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye düşürme mekle yükümlüdür.

(2) Çalışanların, işveren tarafından verilen eğitim ve talimatlar doğrultusunda yükümlülükleri şunlardır:

- a) İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tehlikeli madde, taşıma ekipmanı ve diğer üretim araçlarını kurallara uygun şekilde kullanmak, bunların güvenlik donanımlarını doğru olarak kullanmak, keyfi olarak çıkarmamak ve değiştirmemek.
- b) Kendilerine sağlanan kişisel koruyucu donanımı doğru kullanmak ve korumak.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

31

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

2.1. İşçilerin Hak Ve Sorumlulukları Çalışanların Genel Yükümlülükleri

MADDE 19 –devamı

- c) İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tesis ve binalarda sağlık ve güvenlik yönünden ciddi ve yakın bir tehlike ile karşılaştıklarında ve koruma tedbirlerinde bir eksiklik gördüklerinde, işverene veya çalışan temsilcisine derhal haber vermek.
- ç) Teftişe yetkili makam tarafından işyerinde tespit edilen noksanlık ve mevzuata aykırılıkların giderilmesi konusunda, işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak.
- d) Kendi görev alanında, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

32

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

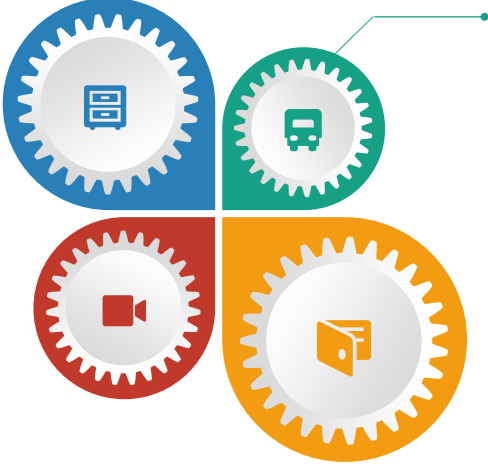
2.1. İşçilerin Hak ve Sorumlulukları Çalışanların çalışmaktan kaçınma hakkı

MADDE 13 – (1) Ciddi ve yakın tehlike ile karşı karşıya kalan çalışanlar kurula, kurulun bulunmadığı işyerlerinde ise işverene başvurarak durumun tespit edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmesini talep edebilir. Kurul acilen toplanarak, işveren ise derhâl kararını verir ve durumu tutanakla tespit eder. Karar, çalışana ve çalışan temsilcisine yazılı olarak bildirilir.

İşveren ve Çalışanların Yasal Hak ve Sorumlulukları

33

2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Getirdiği Hak ve Sorumluluklar

(2) Kurul veya işverenin çalışanın talebi yönünde karar vermesi hâlinde çalışan, gerekli tedbirler alınıncaya kadar çalışmaktan kaçınabilir. Çalışanların çalışmaktan kaçındığı dönemdeki ücreti ile kanunlardan ve iş sözleşmesinden doğan diğer hakları saklıdır.

Kaynaklar

34

- 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
- 4857 Sayılı İş Kanunu
- Doç. Dr. BATTAL, Ahmet, **Hukuk Ders Kitabı**, Tutibay Yayınları, Ankara.
- Av. ÇAKMAK, Abdullah, Av. Rıdvan AVCI, **Hukuk**, Sistem Ofset Yayıncılık
- Prof. Dr. ÇELİK Nuri, **İş Hukuku Dersleri**, Beta Basın A.Ş., İstanbul, Ağustos 2005.
- İş Mahkemesi Hâkimi KURT, Kudret, **İş Kanunları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005.
- www.megep.meb.gov.tr

